

København 10.07.2012

Lise Lyck

E-mail: ll.tcmb.s.dk

Kort notat om service og turisme uddannelse og forskning

Baggrund

Advisory board for cand.soc studiet i service management bad på mødet den 22.06 om udarbejdelse af en kort oversigt over uddannelser og forskning inden for niveau 3 (højere uddannelse i Danmark). Nærværende notat tilstræber at præsentere hovedlinjerne inden for service og turisme uddannelses- og forsknings området.

Notatet bygger på oplysninger fra nettet samt telefonsamtaler med de omfattede uddannelsesinstitutioner i Danmark. Endvidere er benyttet materiale fra Lise Lyck (2003); Turismeudvikling og Attraktioner i et Strategisk Perspektiv, kapitel 1, Nyt fra Samfundsvidenskaberne. Herudover indgår Universitetsloven, lov nr. 403 fra 2003 som ramme for de højere læreanstalters strategi. Endelig inddrages beretning fra rådet for erhvervsøkonomiske uddannelser til belysning af niveau 2 uddannelserne.

Strategi på Universiteterne

De højere læreanstalter har inden for Universitetslovens rammer fulgt forskellige strategier med hensyn til optag af studerende, uddannelser og forskning.

Syddansk Universitet har fulgt en strategi med optag af flest mulige studerende. Der har samtidig været et tæt samarbejde med byggeindustrien og Odense kommune, hvilket har banet vej for en stor forøgelse af studenteroptag og ressourcer. Der har været tale om en kraftig vækststrategi, og universitet har været forskånet for interne ledelsesproblemer.

Aalborg Universitet har også fulgt en vækststrategi med betydelig tilgang af studerende. Universitet har haft ledelses problemer efter Universitetsloven, men problemerne blev løst hurtigt.

Aarhus Universitet har fulgt en strategi, der især har været baseret på kvalitet. Samtidig har Aarhus Universitet igangsat indfasning af mange institutioner, der blev en del af Aarhus Universitet i forbindelse med universitetsfusionerne. Hertil kommer, at universitet har initieret en omfattende strukturreform, der har afstedkommet en lang række problemer, uden at fordelene endnu er fuldt udmøntede.

København Universitet har tilstræbt at følge en kvalitetsstrategi. Samtidig har universitet måtte bruge mange ressourcer på indfasning i forbindelse med universitetsfusionerne. Hertil kommer, at der også her været tale om et betydeligt merindtag af studerende.

Roskilde Universitet har også fulgt en klar vækststrategi med hensyn til antal studerende. Ligeledes har der været et tæt samarbejde med byggeindustrien og kommunen. Universitetet fik ændret sin struktur til få, men større institutter. Der var også her ledelsesproblemer efter Universitetsloven, problemer der er løst på nuværende tidspunkt.

Copenhagen Business School har ikke måttet bruge ressourcer på fusioner og har ikke ændret på strukturen og har forholdsvis små institutter organiseret efter en matrix model. Der har været tilstræbt en kvalitetsstrategi med begrænset merindtag af studerende. *Copenhagen Business School* har været plaget af meget betydelige ledelsesproblemer i de senere år.

Ovenstående vurderinger baserer sig på egne konklusioner ud fra beretninger fra de nævnte højere læreanstalter samt på samtaler med personer fra universitetsområdet.

De strategiske overvejelser samt de universitets interne forhold afspejler sig i uddannelserne og i forskningen inden for service- og turismeområdet, som det fremgår af bilaget.

Turismeområdet

Litteraturen og forskningen om turisme er mangfoldig. Der indgår bidrag både fra praktikere og teoretikere, og på grund af den meget brede afgrænsning af turisme (overnatning, bespisning attraktioner, transport og shopping samt regionaludvikling), er der også mange forskellige tilgange til analyse af turisme. Mange videnskaber indgår, eksempelvis antropologi, etnografi, sociologi, psykologi, økonomiske discipliner, geografi og management. Det gør turismeområdet ekstremt fragmenteret og uoverskueligt, hvilket er med til at skabe skepsis med hensyn til kvaliteten af forskningen, jf. for eksempel Dann, G. 1996. han skriver, der har været "an unfortunate tendency to gloss all questions of theory and method and a comitant failure to acknowledge the interrelationship".

Der er tale om både induktiv og deduktiv forskning såvel som både kvalitativ og kvantitativ forskning.

De nævnte forhold indebærer, at forskningen såvel som uddannelserne er meget forskelligartede. De kan være tilknyttede humaniora eller det samfundsvidenskabelige område og her forskellige videnskabsdiscipliner.

Ud over forskning på universiteter indgår også forskellige typer af forskning i Visitdenmark og Wonderful Copenhagen samt i en række erhvervsmæssige organisationer.

Karakteristisk er endvidere, at mange data til belysning af turismen ikke er frit offentligt tilgængelige.

Samtidig gælder, at turisme er et meget dynamisk område, især når det drejer sig om business of tourism, hvor ny teknologi og ændringer i forbrugeradfærd påvirker både modelområdet og belysningen af de samfundsmæssige konsekvenser af turisme.

Det er derfor naturligt, at turismeuddannelse og -forskning foregår mange steder og med forskelligt fokus. Sagt på en anden måde afspejler disse forhold mange forskellige stakeholder interesser.

Fastlæggelse af strategi inden for service og turismeområdet kræver følgelig konkret stillingtagen til, hvilke formål turismeuddannelser og turismeforskning skal tilgodese. En udmærket tilgang til disse problemstillinger samt til, hvad tidssvarende uddannelser og forskning i turisme på en handelshøjskole som CBS kan omfatte findes i den nye bog skrevet af J. Christopher Holloway og Claire Humphreys med titlen "*The Business of Tourism*", som netop er udkommet i 2012. Det er niende udgave, hvor den første blev publiceret i 1983, men den nye udgave er meget anderledes end de tidligere udgaver og er, efter hvad jeg ved, den eneste textbook, der præsenterer dette perspektiv på en tilfredsstillende måde.

Med hensyn til relationen mellem uddannelse 2 og uddannelse 3 niveau er der forskellig politik på de forskellige universiteter. Mulighederne for kandidatuddannelse med baggrund i en professionsbachelor uddannelse er meget forskellige for kandidatuddannelser inden for service- og turismeområdet på de forskellige universiteter. I praksis indebærer dette, at en del professionsbachelorere må søge videre uddannelse i udlandet eller på enkelte af vores universiteter.

Oversigt over uddannelse og forskere inden for service og turismeområdet

Der er som nævnt ovenfor udarbejdet et bilag baseret på oplysninger fra nettet og fra telefonsamtaler. Bilaget er udarbejdet af videnskabelig assistent Jakob Kiel. Bilaget er så omfattende, som det har været muligt at udarbejde inden for den korte tid, der har været til rådighed. Der kan derfor godt være flere forskere, der burde inkluderes.

Forskning

Fra RUC indgår 13 forskere, SDU 9, AAU 13, KU 4, CBS 16 der arbejder helt eller delvis med turisme, af disse er syv fra marketing/TCM, og på TCM arbejder yderligere 8 studerende deltid som videnskabelige assistenter. På CRT, der er et regionalt institut på Bornholm arbejder 6 fuldtid med turismeforskning. Hertil kommer en forsker der freelance. Endvidere er der personer med forskningsmæssige opgaver i Visitdenmark, Wonderful Copenhagen, Horesta samt andre organisationer. Antallet af disse skønnes at være 30-40. Der er således ca. 100 personer, der arbejder med forskning inden for området. Nogle af disse forskere bidrager også til undervisningen, som i øvrigt varetages af eksterne lektorer og undervisnings assistenter. Antallet af disse skønnes at være 80.

På niveau 2 indgår ansatte i Lyngby, Niels Brock, restaurationsskolen i København Aalborg, Randers og på Fyn. Antallet af disse skønnes at være cirka 150.

Uddannelser

Uddannelserne omfatter bachelor og kandidat uddannelser samt professionsbachelorere. På CBS omfatter HA- Service Management uddannelsen ca 300 på henholdsvis første andet og tredje år i

alt. På kandidat niveau på CBS (Cand.Soc Service Management) er der et optag på ca. 80, om året det vil sige en bestand for nærværende på 167 studerende.

Aarhus Universitet har ikke en decideret bachelor uddannelse inden for området, men en 2 årig kandidat uddannelse i oplevelsesøkonomi.

Aalborg Universitet har ikke en decideret bachelor uddannelse inden for området, men en kandidat grad i turisme med 133 studerende.

Syddansk Universitet har en bachelor og en kandidat grad i international turisme og fritidsmanagement. Der er i alt 23 på bachelor og kandidat niveau, og uddannelsen er placeret i Esbjerg. For at øge antallet af studerende har SDU i samarbejde med Ljubijana og Girona lavet en European Master i Tourism Management, hvor der 30 studerende.

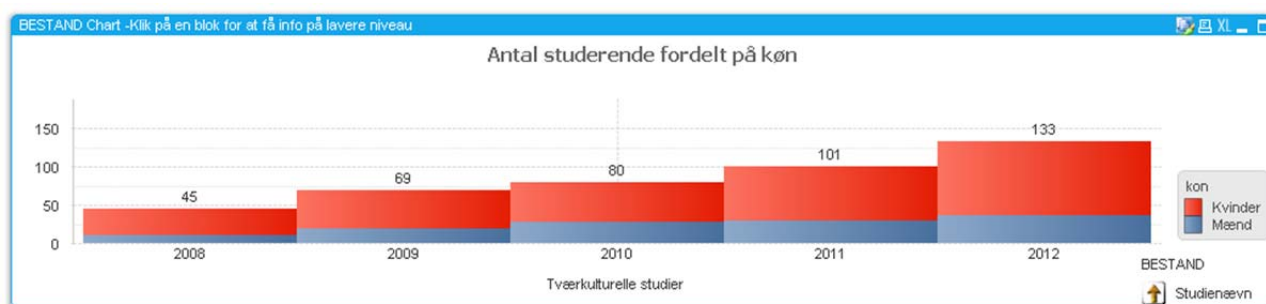
RUC har en master i oplevelsesøkonomi med 46 studerende. Herudover i samarbejde med Bornholm og Thy en Master (MOLLY) i turisme for ydre områder, i alt cirka 20 studerende. Roskilde har endvidere med erhvervsakademi Sjælland og Nykøbing Falster en uddannelse i International Leisure Management. I uddannelsen på Nykøbing Falster indgår ca 40 fra Stralsund. I alt er der for nærværende 224 professionsbachelor studerende.

På niveau 2 bacheloruddannelsen optages der ca. 400 årligt, og der har været en meget stor vækst i de senere år.

Sammenfatning

Nærværende skal betragtes som et udgangspunkt for en eventuel fine tuning af oplysningerne. Som det ses, er de overordnede strategiske overvejelser ikke en del af det foreliggende materiale for de højere læreanstalter. Det kan dog understreges, at forholdene på CBS og på RUC med hensyn til antal studerende har været relativt stabile. Aarhus har satset på oplevelsesøkonomi ligesom Roskilde Universitet. Aalborg har haft en betydelig vækst, se figur 1.

Figur 1. Væksten i antallet af studerende inden for turismeområdet på Aalborg Universitet

Niveau 2 uddannelser og professionsbachelor uddannelserne er vokset kraftigt.

Der er i Aalborg en direkte sammenhæng mellem antal studerende og ressourcer til forskning. Det gælder i mindre grad på de øvrige universiteter og i meget ringe grad på CBS

Bilag

Forskere på Turismeområdet

Forsker	Inst.	Institut	Turisme Forskning	Titel
Jonas Larsen	RUC	Environmental Social and Spatical Change	Turismens visuelle kultur	Lektor
Jane Widefeldt Meged	RUC	Environmental Social and Spatical Change	Turimens mikrosociologi	Adjunkt
Jan Mattson	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Branding og innovation i turisme	Professor
Flemming Sørensen	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Innovations processor i turisme	Lektor
Olav Harsløf	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Oplevelsesproduktion og performance design	Professor
Lars Fuglsang	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Oplevelsesøkonomi og innovatiom	Lektor
Jon Sundbo	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Innovation i oplevelse og service økonomi	Professor
Bjørn Laursen	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Museumsformidling og perfromance design	Lektor
Jørgen Ole Bærenholdt	RUC	Institut for Miljø Samfund og Rumlig Forandring	Interaktiv musuemsformidling, oplevelsesledelse	Professor
Connie Svabo	RUC	Rum, Sted og Mobilitet	Mobilitet	Adjunkt
Henriette Christrup	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Indre frihed-livsudfoldende bevægelse-fællesskab	Lektor
Jens Friis Jensen	RUC	Kommunikation, Virksomhedsledelse og Informationsteknologier	Innovation, service oplevelse	Lektor
Jonas Abkjær Andersen	RUC	Miljø, Samfund og Rumlig Forandring	Museumsbrug og opelevelse økonomi	Phd-studerende
Jane J. Liburd	SDU	Center for Turisme, Innovation og Kultur	Bæredygtig turisme, innovation	Lektor
Anne-Mette Hjalager	SDU	Center for Landdistriksforskning	Innovation i turisme	Professor mso
Jan Møller Jensen	SDU	Center for Turisme, Innovation og Kultur	Beslutninger i forbindelse med turismeoplevelser	Lektor
Nils Karl Sørensen	SDU	Center for Turisme, Innovation og Kultur	Forecasting af turisme efterspørgsel	Lektor
Lulu Anne Hansen	SDU	Center for Turisme, Innovation og Kultur	Formidling af historie og kulturarv	Postdoc
Ane Andersen	SDU	Center for Turisme, Innovation og Kultur	Destinationsudvikling	Ehvervsphd-stipendiat
Bettina Møller Pedersen	SDU	Center for Turisme, Innovation og Kultur	Destinationsudvikling og innovation	Phd-stipendiat
Niels Christian Nielsen	SDU	Center for Turisme, Innovation og Kultur	Geografisk kommunikation i turisme	Postdoc
Susanne Jensen	SDU		Turismens økonomiske betydning	Postdoc
Can Seng Ooi	CBS	International Economics and Management	Destination branding og kulturturisme	Lektor

Ana Maria Munar	CBS	International Economics and Management	Destination branding og sociale medier	Lektor
Adriana Budeanu	CBS	International Economics and Management	Bæredygtig tursime	Adjunkt
Kristian Anders Hvass	CBS	International Economics and Management	Transport	Adjunkt
Carina Antonia Hallin	CBS	International Economics and Management	Den internationale hotelbranche	Postdoc
Shevrne Lai	CBS	International Economics and Management	Kulturel turisme i Malaysia	Phd-stipendiat
Lise Lyck Alexander	CBS	International Economics and Management	Service, oplevelsesøkonomi, turisme, politik og økonomi or regionalisering	Center Leder
Josiassen	CBS	Department of Marketing	Turisme og markedsføring	Adjunkt
Trine Bille	CBS	Department of Innovation and Organisational economics	Kultur og oplevelsesøkonomi	Lektor
Mads Bødker	CBS	Department of IT Management	Mobilteknologi for turister	Adjunkt
Lars Grønholdt	CBS	Department of Marketing	Forbruger adfærd	Professor
Marcus Schmidt	CBS	Department of Marketing	Forbruger adfærd	Lektor
Torsten Ringberg	CBS	Department of Marketing	Forbruger adfærd	Professor
Christer Karlsson	CBS	Produktion og Erhvervsøkonomi	Transport	Professor
Mogens Bjerre	CBS	Department of Marketing	Forbruger adfærd og handel	Lektor
Mads Willemoes	CBS	Center for Tourism and Culture Management	Turisme, destinationsudvikling og branding	Videnskabelig assistent
Henrik Halkier	AAU	Department of Culture and Global Studies	Destinations- og turismeudvikling	Professor
Martin Trandberg Jensen	AAU	Institut for Kultur og Globale Studier	Forbrug, kommunikation og ekstreme turist oplevelser	Videnskabelig assistent
Anette Therkelsen	AAU	Institut for Kultur og Globale Studier	Turisme specifikke forbrugsstudier og place branding	Lektor
Szilvia Gyimothy	AAU	Institut for Kultur og Globale Studier	Forbrugerkultur og kommerialisering af oplevelser	Lektor
Bodil Stilling Blichfledt	AAU	Institut for Kultur og Globale Studier	Turisters forbrug og købsadfærd	Lektor
Malene Gram	AAU	Institut for Kultur og Globale Studier	Familieferie i forskellige kulturelle kontekster	Lektor
Robert C. Thomsen	AAU	Institut for Kultur og Globale Studier	Kulturarvturisme	Lektor
Karina Madsen Smed	AAU	Institut for Kultur og Globale Studier	Turisme med focus på børn	Adjunkt
Carina Bregnholm Ren	AAU	Department of Culture and Global Studies	Grøn turismepraksis	Adjunkt
Pennie F. Henriksen	AAU	Department of Culture and Global Studies	Netværksdannelse i turisme	Adjunkt
Jacob R. K. Larsen	AAU	Department of Culture and Global Studies	Turistens oplevelse	Phd-studerende
Mikkel Ravn	AAU	Department of Culture and Global Studies	Destinations branding	Phd-studerende
Jie Zhang	CRT		Regional tourism	Senior forsker
Carl Henrik Marcussen	CRT		Turistens forbrugsadfærd + internet som salgskanal	Senior forsker
Jesper Manniche	CRT		Landdistrikter	Senior forsker
Anders Hedetoft	CRT		Destinationsudvikling	Konsulent

Bjarne Madsen	CRT		Turisme og regional økonomi	Professor
Tage Petersen	CRT		Oplevelsesøkonomiens muligheder i yderområder	Senior Forsker
Anders Sørensen			Turisme og identitet	
Berit Charlotte Kaae	KU	By og Landsskabsstudier Institut for Kunst og	Natur turisme	Senior Forsker
Frauke Katharina	KU	Kulturvidenskab	Global turisme	Phd-studerende
Stig E. B. Jensen	KU	TEO Center for Afrika	Turisme som udviklingsvej i Afrika	Lektor
Hanne Wittorff Tanvig	KU	By og Landsskabsstudier	Landturisme	Senior Rådgiver